

Vedlegg 10 a til Årsrapport 2017

Kvalitativ rapportering på skole og barnevern

Vurdering av innholdet i og kvaliteten på skoletilbudet til barn i statlige og private plasseringstiltak. Vurderingen skal omfatte alle opplæringstilbud, både i og utenfor normalskolen

Generelt vurderes grunnskoletilbudet å være bra, og tilpasset barnas forutsetninger. Det er i hovedsak godt samarbeid med skolene, og flere regioner rapporterer at grunnskolene har fått tilført ekstra pedagogiske og/eller miljøterapeutiske ressurser fra fylkeskommunene innrettet mot barn plassert i barnevernsinstitusjon. Dette bidrar til godt samarbeidsklima, fleksibilitet i tilretteleggingen og økning av skolenes kompetanse i møtet med elever i barnevernstiltak. I enkelte tilfeller kan det være en utfordring at skolene forventer at barnevernstiltaket skal overta ansvaret for skoletilbudet når problemene er store.

I hovedsak fungerer også samarbeidet med videregående skoler godt. De fleste videregående skoler viser fleksibilitet i tilretteleggingen av opplæringstilbudet til ungdommene, både på og utenom skolens arena. Det oppleves likevel i enkelte tilfeller at de nærliggende videregående skolene ikke strekker seg langt nok for å gi elevene et tilstrekkelig tilbud i skolen eller tilbud om alternative opplæringsarenaer. Det er viktig å samarbeide om hva som motiverer til skolegang og hva som er realistiske krav og forventninger for å oppnå læring og mestring. I enkelte tilfeller har regionene erfart at dette kan være krevende.

Beskrivelse av årsaker til at barn enten ikke har et skoletilbud eller ikke benytter seg av dette

Det er få barn som ikke benytter seg av et skoletilbud. De det gjelder har så store utfordringer at de i perioder ikke klarer å gå på skolen. Det krever stor grad av individuell tilrettelegging, og noen skoler kan ha utfordringer med tilstrekkelig ressurser og kompetanse. Alle enheter jobber aktivt med å legge til rette for medvirkning fra barnet med tanke på mestring, inkludering og normalitet, samt bedre tilrettelegging i samarbeid mellom skole og barnevern. Manglende motivasjon for skolegang er en årsak til at ungdom ikke går på skolen. Flere har langvarig skoleproblematikk som har utviklet seg over år og som har resultert i kunnskapshull og manglende grunnleggende ferdigheter (lesing, regning, osv.) og manglende sosial mestring.

De fleste forklaringene på hvorfor barna ikke benytter et skoletilbud beskriver forhold i barnet selv, som f. eks. at de har sammensatte problemer, dårlig psykisk helse, personlighetsforstyrrelser, ulike former for angst, problemer med rus m.m. Også barnets tidligere erfaringer i skolen og opplevelser med omsorgssvikt og traumer oppgis som en viktig årsak til at de ikke benytter seg av skoletilbud. Skolevegring knyttes også til forhold i skolen, eksempelvis dårlige tidligere skoleopplevelser eller mangel på tilstrekkelig kompetanse og bemanning i skolen. Mangel på positive forventninger fra skole og institusjon kan også bidra til mangelfull fremtidig skolegang, og dårlige overganger fra grunnskole til videregående opplæring. Det er flest utfordringer for ungdom med rett til videregående opplæring, sammenliknet med barn i grunnskolealder.

Vurdering av innholdet og kvaliteten i aktivitets- og skoletilbudet til barn som enten ikke har eller ikke benytter et skoletilbud i normalskolen

Utgangspunktet er at alle barn skal gis et tilbud i normalskolen. Dersom det ikke lar seg gjøre benyttes SMI og øvrige arbeidsmarkedsbedrifter, praksisplasser osv. Det tilstrebes å få til et tilpasset opplegg som kvalifiserer og gir struktur og aktivitet i hverdagen.

For enkelte er situasjonen slik at de enten ikke ønsker skole eller arbeid, eller er i en slik tilstand at de ikke er i stand til å delta. For disse kan det være vanskelig å utforme og gi et godt og målrettet tilbud. Spesialavdelinger/ skoler har erfaringsvis ofte gode tilbud med bedre kompetanse og bedre mulighet for individuell tilpassing. Dette kan være krevende å balansere når det gjelder raskest mulig og god tilbakeføring til normalskolen. I noen tilfeller benyttes hjemmeundervisning.

På enkelte steder har NAV/OT gode aktivitets- og opplæringstilbud, men de har ikke tilstrekkelig antall plasser. Noen steder mangler det også praksisplasser og aktuelle kurs. Ofte må institusjoner selv finne praksisplasser til ungdommene. Noen institusjoner beskriver hvordan praksisplasser, kurs eller opplæringstilbud de har satt i verk er spesielt tilrettelagt for å motivere eleven for senere skolegang.

Etter endringer i støtteordninger fra NAV kan ikke lenger NAV tilby økonomisk støtte til ungdommer som ønsker arbeidspraksis der dette vurderes som et riktig alternativ. Dette har redusert ungdommenes muligheter til alternative opplæringsarenaer. Dette er av regionene vurdert som en utfordring.

Vurdering av utfordringer knyttet til flyttinger i skoleåret og tilbud om skoleplass, herunder utfordringer knyttet til unge i videregående alder der flyttingen medfører skolebytte

Barn i grunnskolealder som er i stand til det kommer som regel raskt inn i opplæringen ved skolebytte. Det er ikke alltid at tilstrekkelig informasjon om barns skolegang er på plass tidnok, noe som fører til forsinkelser med å få på plass assistenter og eventuell annen spesialtilpassing. Det jobbes for å gjøre kommunene godt kjent med melderutinene knyttet til skole, slik at kommunene melder om skolebytte så tidlig som mulig. Det kan være belastende sosialt å komme inn i en allerede etablert klasse. Et godt innarbeidet samarbeid mellom barna, institusjonen og skolen er viktig for å gjøre overgangen best mulig.

For ungdom med rettigheter til videregående opplæring er bildet noe mer sammensatt. Det er i hovedsak godt samarbeid med fylkeskommunene, både når det gjelder ordinære skolene, SMI og tilpassede prosjekter. Regionene melder om at institusjonene og de videregående skolene bruker tid og ressurser på å legge til rette for et best mulig skoleskifte for å bidra til en god oppstart og best mulig gjennomføring av opplæringstilbudet. Samarbeidet med ungdommen og godt motiveringsarbeid er helt sentralt.

Flytting i skoleåret kan medføre redusert tilpassing av skoletilbudet da mulighetene ofte begrenser seg til der det er ledig plass. Generelt fungerer imidlertid samarbeidet med fylkeskommunen godt og fylkeskommunene forplikter seg til å bidra til skoletilbud uavhengig av tiden på året. De strekker seg langt for å imøtekomme behov, også over fylkesgrenser.

Regionene melder likevel at det kan være utfordrende at ungdom ikke kan få det samme tilbudet ved ny skole etter flytting. Dette skyldes at det ikke finnes videregående skoler i geografisk nærhet med yrkesvalgmuligheter som ungdommen ønsker. Skolebytter ses på som en risikofaktor for denne gruppen.

Det som oppleves som mest krevende er barn og unge med akuttvedtak hvor de i forbindelse med skolebytte mangler skolepapirer og annen relevant dokumentasjon. I slike situasjoner kan ventetiden på tilbud om skoleplass bli for lang. Dette kan føre til manglende kontinuitet, og i noen tilfeller for høyt fravær. I ytterste konsekvens kan det føre til bortfall av rettigheter til videregående opplæring.

Beskrivelse av og begrunnelse for eventuell bruk av alternative opplæringsarenaer utenfor normalskolen

For barn i grunnskolen har nesten alle et skoletilbud i normalskolen. De som ikke har dette beskrives som i dårlig psykisk forfatning (utmattelsessyndrom, angst, traumer), noen i kombinasjon med svake kognitive evner og/eller dårlig sosial fungering i samspill med andre barn eller kan være til fare for andre barn.

De som ikke har plass i normalskolen får i de fleste tilfeller opplæring på arenaer som kommunen tilbyr elever med tilsvarende eller lignende behov for tilrettelagt undervisning. Alternativt får de undervisning på institusjonen i regi av nærskolen. Noen få barn motsetter seg all undervisning, også på institusjonen. Noen barn må gå på spesialskole grunnet psykisk og fysisk funksjonshemming, og har stort behov for spesiell tilrettelegging.

Hovedårsaken til bruk av alternative opplæringsarenaer for ungdom med rett til videregående opplæring er at ordinære opplæringsopplegg ikke har fungert. Årsakene kan være flere: sykdom, ulike tapsopplevelser, at skolen ikke kan tilrettelegges for å møte behov hos ungdommen, symptomtrykk osv. Noen ungdommer har store psykiske vansker og/eller en atferd som andre ungdommer tar avstand fra, dette kan både være fysisk og verbal utagering. Skolen klarer ikke å ramme dem inn, eller ungdommen ønsker eller makter ikke å være i vanlig klasse. Noen ungdommer ønsker ikke å bruke det tilbudet de har fått, og noen ungdommer har ikke fått det tilbudet de vil ha. Noen av disse ønsker praksis og andre læringsarenaer. Ungdom med rett til videregående opplæring har enten arbeidspraksis etter eget ønske og disse er både i regi av OT eller NAV, men ofte er det institusjonen som har skaffet tilbudet. Videre legges det til rette for undervisning i lokaler utenfor skolen, opplæringsarena i regi av fylkeskommunen som er praksisrettet, eller skole på institusjonen i egne tilrettelagte lokaler. Regionene melder at ungdom som utplasseres på andre arenaer enn ordinær skole i hovedsak har positive opplevelser, de opplever mestring og glede over å kunne prestere og bidra. Når ungdommene ikke ønsker skole, opplæringstilbud eller arbeid forsøker institusjonene å legge opp til meningsfulle aktiviteter i regi av institusjonen.

Beskrivelse og vurdering av de skoleansvarliges rolle og funksjon, og av hvordan deres erfaringer systematiseres og deles

Retningslinjer for skoleansvarlig er implementert i alle enheter i 2017, og regionene rapporterer at de er svært fornøyd med funksjonen både med tanke på tilretteleggingen for barn og unge, opplæring av kollegaer, støtte til leder og som bindeledd mellom avdeling og skole. Skoleansvarlig støtter også lederne i gjennomføringen av pålagte årlige skolekurs der de ikke holder kurset selv. Regionene jobber med videreutvikling for å sikre at interne rutiner følges i enhetene. Ungdommene får også informasjon om at det er en skoleansvarlig på enhetene.

Bufdir har gitt regionene i oppdrag å implementere nye retningslinjer for skoleansvarlig på institusjonene. Hovedsakelig arbeider de skoleansvarlige allerede i tråd med disse retningslinjene, men retningslinjene klargjør ansvar, oppgaver og roller, og kan i noen tilfeller kreve tilpassing i lokale rutiner og prosedyrer. Dette vil særlig være aktuelt for private institusjoner med flere avdelinger. Der kreves det nå skoleansvarlig med stedfortreder på hver avdeling.

Alle regioner har regionale skoleansvarlige som møtes to ganger per år etter initiativ fra Bufdir. Her drøftes erfaringer og det kan gis innspill på aktuelle områder.

Det gjennomføres regionale nettverkssamlinger for skoleansvarlige på alle enheter på tvers av tiltak, hvor også fylkesmannen og Fylkeskommunene er representert. Dette er arena både for erfaringsutveksling og læring. I tillegg er det lokale nettverksmøter for skoleansvarlig i fylkene.

Vurdering av skolens oppfølging av sakkyndige vurderinger fra PPT og egne enkeltvedtak om spesialundervisning

Det er i all hovedsak gode erfaringer i enhetene med at enkeltvedtakene følges opp både i grunnskolen og i videregående skole. I de tilfeller der opplæringstilbudet ikke har god nok kvalitet når det gjelder mestring og læring, melder regionene at det kan skyldes mangelfull kvalitetssikring og vurdering av Fylkeskommunene om og på hvilken måte enkeltvedtak følges opp av skolen. Regionene har fokus på at enhetene skal følge dette opp overfor det enkelte barn og at dersom det er behov blir også regionsledelsen koblet på for å fremme barnets behov i enkeltsaker.

Det rapporteres i all hovedsak om et svært godt eller godt samarbeid med PPT. PPT er tidlig på banen og kan foreta nødvendige sakkyndige utredninger og anbefalinger. Enhetene rapporterer at skolens oppfølging av enkeltvedtak stort sett er bra. Institusjonens oppfølging og etterspørring til skolene, herunder evalueringer av IOP-er er et viktig bidrag til dette. Tett samarbeid, felles forståelse og jevnlig evalueringer er viktig for å sikre at den enkelte får den opplæring de har krav på.

Når det gjelder ungdom med rett til videregående opplæring, har det noen steder i regionen vært en utfordring å få PPT med. Det meldes nå om en bedring på dette området. Dette er med stor sannsynlighet knyttet til den felles satsning fra Bufetat og fylkeskommunene der innsatsen for barn plassert i barnevernsinstitusjoner er prioritert.